

Múlt század ködébe bújva

Csunderlik Péter új kötetére feltehetően provokatív címe miatt (*Csupa hajdani eszelős*) a szokásosnál többen kapták fel a fejüket. A cím Ady 1914-es verséből (*Az eltévedt lovas*) származó sor kicsit módosított változata. (Írásom címéül ezért is választottam ugyanezen vers egy másik sorát, szintén kis változtatással.) Félreértés ne essék, a kötet érdemi szereplőit a szerző nem tartja eszelősnek, ugyanakkor a különböző korszakok emlékezetpolitikájára kritikája alapján már inkább illene e jelző, néhány, a témáról publikáló, a torzítások miatt kiszerveztett szerzőt pedig ebben az összefüggésben néven is nevez.

100

A könyv Csunderlik válogatott történelmi tárgyú publicisztikáit, illetve néhány recenzióját teszi közzé. A *Mozgó* olvasói e lapból is ismerhetik a szerzőt, itt is jelent meg dolgozata (2020. 7–8.), illetve esett szó korábbi könyveiről (2017. 7–8., 2019. 7–8.), amiből kitetszik, elsősorban a századelő radikális baloldali mozgalmi és a Tanácsköztársaság emlékezete érdeklik. Most is kutatásai témájának, érdeklődési körének megfelelően a 20. század első évtizedeinek Magyarországaival, néhány meghatározó szereplővel és különösen az 1918–19-es forradalmakkal foglalkozik, de kitűnik olvasottsága, kutatásai alapján magabiztosan tájékozódik a múlt ködében, otthonosan mozog az egymással nehezen összeegyeztethető interpretációk által érintett egész korszakban. Rövid írásokban rajzol portrét Jászi Oszkáról, Károlyi Mihályról, Garami Ernőről, Szerb

Antalról, Szabó Ervinről, Kunfi Zsigmondról, Ady Endréről, Gárdos Mariskáról, Mónus Illésről, illetve Tisza Istvánról és Apponyi Albertről. A portrék és az őszirózsás forradalomról, a Tanácsköztársaságról és a Monarchia bukásáról szóló cikkek mellett egy-egy írás foglalkozik a Babits Mihály első világháború alatti két verse körül keletkezett botrányokkal, egy a Somogyi–Bacsó-gyilkossággal, egy Ady és Octavian Goga szakításával, egy másik Ady és az őszirózsás forradalom kapcsolatával, több publicisztikában érinti a szocialista mozgalom, a Tanácsköztársaság ellen visszatérő vádat, miszerint zsidó ügyletek lettek volna. Már az előző, történelmi tárgyú kötetéből is kitűnt, forrásként érdeklik az értéktelennek tekinthető művek is. Itt egy rövid írása olvasható az első világháború alatti, ahogyan fogalmaz, hazafias trashköltészetéről.

Csunderlik igen aktív nyilvános vitázó, kimondottan feladatának tekintti a történelmi tévedések, szándékos torzítások kiigazítását. Ennek része, hogy Pető Péter újságíróval (aki csak névrokona e sorok szerzőjének) évekig írta a *Page Not Found* című történelmi blogot, amely a gonzoujságírás modorában szintetizálta múlt és jelen történéseit, és amelyből *Top 10-es történelmi slágerlisták* címmel 2017-ben, majd 2019-ben könyvben is megjelent egy-egy válogatás. Ez a tevékenység nemcsak a szerző működésének sokszínűsége miatt érdemel említést, hanem mert, mint még visszatérek rá, elemei e kötetben

is felismerhetők. Mivel általában a jobboldalinak nevezett, nacionalista szemlélet képviselőivel, a Horthy-korszak, illetve a 2010 utáni rendszer emlékezetpolitikájával konfrontálódik, és szemlélete, a tárgyilagosságra törekvéssel egy időben elkötelezetten baloldali, kevesen feltételeznék az 1985-ös születésű Csunderlikről, hogy Esztergomban, a ferenceseknél érettségizett, és a konzervatív szemléletűnek tartott Mathias Corvinus Collegiumban szerzett diplomát.

A könyv egyik ajánlója, Lőrinc László találó kifejezése szerint Csunderlik írásait igazságtevő lelkesedés hatja át, a másik ajánló, Hajdú Tibor a szókimondását emeli ki. Ugyanakkor mindketten további érdemként említik szakszerűségét, valamint empátiáját, objektivitásra törekvését, értve ezen, hogy a tőle eltérő szemléletűek valódi teljesítményét méltányolja, elismeri. A kötetből azonban világos, az empátia nem jelenti, hogy tolerálná a szándékos torzításokat, a politikai motivációjú emlékezetpolitikai megnyilvánulásokat – ha ilyenekről ír, az igazságtevő lelkesedésbe a maró gúny, az éles hangú kiszólások is beleférnek.

Csunderlik 2013-ban kritikus megjegyzéseket tett Hajdú Tiborra (egy Károlyi Mihályról szóló könyv most is közölt recenziójában), mondván, rokonszenvez szenvedélyével és elkötelezettségével, de úgy véli, indulata gyengíti érvelésének hitelességét. A vagy-vagy szembeállítás helyett – írja – szélesre kellene tárni a nemzeti panteont, ahol Jászi, Károlyi és Tisza István is megfér. Különösen az elmúlt fél évtized kormányzati emlékezetpolitikájára reflektáló írásokon azonban még a szellemes fordulatokkal együtt is átüt a tényeket jól

ismerő Csunderlik motivált indulata, amely egyáltalán nem gyengíti érvelése hitelességét, igaz, itt döntően publicisztikáról és nem tudományos művekről beszélünk. Ugyanakkor írásaiban tartani kívánja magát a *vagy-vagy* helyett az *is*-hez, amennyiben amikor a tisztelet, de nem az idealizálás hangján szól a számára rokonszenves szereplőkről, a kritikai megjegyzéseknek is jut tér, és érnyeik méltánylásával emlékezik meg a politikai törekvéseik alapján elmarasztaltokról. Ugyanez a kiegyensúlyozottsági cél látszik, amikor a Monarchia összeomlásának okaival, az őszirózsás forradalommal, a Tanácsköztársasággal foglalkozik, vagy recenzióiban John Lukacs, Romsics Gergely, Hajdú Tibor, Hatos Pál, Béla Bodor, Turbucz Dávid műveiről ír, akkor is, ha döntően egyetért a szerzővel, és akkor is, ha vitatkozik vele. Talán ez az *is-is* szemlélet ihlette a könyv ötletes borítóját (Dányádi Sára munkája), amely egymásra fényképezett, így szinte felismerhetetlen portrékat mutat (Horthy és talán Jászi Oszkár azért azonosítható).

A kötet összesen 36 cikkéből hét a *Könyvek margójára* cím alatt az imént említett szerzők munkáiról szóló recenzió, a többi néhány oldalas (nagyobbrészt a *HVG*-ben és a *Népszavában*, illetve a *Hadszintér és hátország* portálon megjelent) írás. A két eddig publikálatlan dolgozat közül az egyik, a Gulyás Márton által vezetett *Partizán* YouTube-csatorna számára készült, a Tanácsköztársaságról szóló összefoglaló, műfaji, de nem hangvételi értelemben különbözik a többitől. Ezt és a publicisztikákat a fogalmilag és az írások alapján is első ránézésre értelmetlennek tűnő *Tudományos publicisztikák* fejezetcímmel

közli, de az egyik cikkből kitetszik, hogy a kifejezés, miközben közvetett tisztelgés Jászi Oszkár előtt, feltehetően Csunderlik ars poeticájára is utal. Jászi, amint a szerző is idézi, egy 1910-es írásában ugyanis azt mondja: „Tudományos az a publicisztika lesz, mely a társadalom életének alaptörvényeiből kiindulva azok szempontjait mérlegeli és bírálja a jövő fejlődését, a haladás terveit és eljárásait, nem pedig pártvezéri elhatározások, klubintrikák vagy jogi konstrukciók perspektívájából.”

Mint említettem, a gonzó beszüremkedik a mostani kötet cikkeibe is, Csunderlik szívesen él a múlt és a jelen szándékosan abszurd összeillesztésének stilisztikai lehetőségével. Egyébként Hatos Pál könyvének recenziójában elismerően említi, hogy a szerző az egykori szereplők helyét olykor kortárs analógiákkal jelöli ki (a konkrét esetben Hock Jánost a mai Csaba testvérhez és Pál Feri atyához hasonlítja). Csunderliknél is találunk hasonló elemeket, igaz, sokszor aktuálpolitikai, kritikai felhanggal, ami azzal a veszéllyel jár, hogy egy idő után már feledésbe merül a hasonlított mellé tett hasonló jelentése. Azt írja például: „Károlyi Mihály és politikustársai valóban tehetetlennek bizonyultak 1918 őszétől, nem képességeik hiánya miatt [itt érdemes megjegyezni: a könyv több helyen is foglalkozik Károlyi kvalitásaival, amelyeket nem tart kiemelkedőnek, de, szemben a gyűlölködő irodalommal, amely mindenért őt teszi felelőssé, debilnek sem – P. I.], hanem mert az első világháborús vereséggel járó [...] összeomlás [...] jobban feladta nekik a leckét, mint az Orbán-kormánynak egy márciusi hóesés.” Vagy: a Vörös Újság durva volt

és indulatos, szerzői már közel száz évvel Bayer Zsolt előtt rohadékozták ellenfeleiket. Máshol: 1919. március 21-én a *Mindenkihez* plakátok lepték el a várost, a *Magyarország jobban teljesít* helyett. Gárdos Mariska, *A nő a történelem sodrában* című elfeledett könyvére ráférne, hogy Dúró Dóra könyvdarálással reklámozza. A szociáldemokrata Mónus Illés nem a mozgalomból, hanem a mozgalomért élt, ha ma politizálna, róla nem kerülne elő kokainos videó. Tormay Cécile *Bujdosó* könyvének nagyjából annyi köze van a valósághoz – mondja –, mintha Bartus László Amerikában írta Orbán-életrajzot antiorbánista Facebook-bejegyzések alapján. Napi politikai utalások nélkül is hasonló eszközökkel operál, így Tisza Istvánt a róla készült portré címében rövidlátó Supermannak nevezi, a proletárdiktatúra egyik ökléről, Korvin Ottóról, a korábbi érzelmes prózaköltőről azt mondja, saját művei felolvasásával is kínozhatott volna, de csapatával humánusabbnak tartotta az agyonlövetést. Azt írja a Tanácsköztársaságról, hogy „vezetőivel nem az Animal Cannibals-tagok pacsiztak, hanem Bartók és Kodály”. Egy helyen azt említi, „nem lehet egy seggel megülni Ronald Reagant és Horthy Miklóst”. Károlyi Mihálynak, aki egy képen – ahogy írja – negyvennyolcas dress code szerinti öltözetben látható, volt annyi korszaka, mint David Bowie-nak stb. Az ilyen fordulatok jelzik egyúttal azt is, hogy mit jelent Csunderliknél az igazságtevő indulat és az elfogulatlanság kombója.

A döntően történeti tárgyú, de jelenkori hasonlításokkal fűszerezett írások mellett néhány darab, így éppen a kötet címadója is, megfordítja az alapállást, a jelen áll a középpont-

ban, a viszonyítási pontok a múltbéli-
liek. Az Orbán-rendszer kultúrpo-
litikájáról például azt olvashatjuk:
a magyar történelemben soha nem
zajlott le kulturális térfoglalás eny-
nyi képességihiányos figurával, hi-
szen még a Rákosi-korszakban is Lu-
kács György játszotta Szakács Árpád
szerepét – ami ugyan nem egészen
pontos, de hatásos. Ha már Lukács
György, a könyvben több különbö-
ző összefüggésben is szóba kerül a
neve, így a Tanácsköztársaság alatti
hírhedt poroszlói tizedelése is. Erről
Csunderlik tárgyilagos hangját jól
jellemző szöveget olvashatunk: ha a
Károlyi-rendszert, a Tanácsköztár-
saságot és a fehérterror időszakát
összevetjük, akkor kitűnik, hogy a
legkevesebben a proletárdiktatúra
idején estek áldozatul erőszakos cse-

lekménynek. Mai szemmel ez is sok,
de látni kell, hogy 1918–1921-ben
még lényegében tartott a háború, és
Lukács nem járt el másként, mint a
világháború oly sok katonai parancs-
noka.

A könnyed, élvezetes stílusú rövid
írások, kiegészítve a terjedelmesebb
recenziókkal, árnyalt képet nyújtva
kalauzolják az olvasót a korszakot
érintő rágalmak, hazugságok és té-
vedések ködében. Erénye a műnek,
hogy a tematikájukban egymáshoz
lazán kapcsolódó cikkek így, együtt
többet nyújtanak, mint a szétszórtan,
sokszor kevesek által látott fórumo-
kon megjelentek összessége.

Csunderlik Péter: Csupa hajdani eszelős.
Írások az 1900–1945-ös Magyarországról és
emlékezetéről. Napvilág Kiadó, Budapest,
2020. 288 oldal, 3200 forint.

Almás Miklós

103

Történelmünk apróra váltva

Vince Mátyás ötlete (és privát gyűj-
teménye) volt a kiindulópont: ő jött
rá, hogy Magyarhon történetének
morzsáit 1900-tól 1999-ig, évről évre
az újságok hátlapján felbukkanó tö-
méntelen apróhirdetésben is érde-
mes gyűjteni, mert a titkok azokban
rejlének. A publikálásra Vincét Mu-
rányi Gábor sajtótörténész beszélte
rá, hál' istennek. Mert érdemes volt
kazalba gyűjteni, szerkeszteni és
elmesélni. Többet tudsz meg belőle,
mint a hivatalos (félhivatalos) tan-
könyvekből: megmutatkozik az or-
szág alulnézetben. Ráadásul ezek a
pár soros felhívások nem hazudnak,
háttérjelentésük viszont hatalmas.
De ez a hatalmas adat- és üzenettö-

meg szerkesztve van: az éveket kü-
lön oldal és ott főcím jelzi, valahogy
így: „1926: Befejezték a vizsgálatot
a frankhamisítási ügyben”. A főcím
alatt aztán „tárgyi sorrend” követ-
kezik, állás, oktatás, vétel-eladás,
házasság, ingatlan, vegyes, meg ami
még szem-szájnak ingere.

Nem tehetek róla, de nekem a
néplélek eme tükréről Örkény Ist-
ván híres egypercese jut eszembe:
atomháború, a főváros elpusztul,
csak romok vannak az utcákon, se
víz, se áram, patkány és egér rágja
a maradék életeket, az emberek kó-
vályognak, az ég borús, nincs kilá-
tás. „De már másnap – írja Örkény a
Budapest című opuszban –, az Ope-

rával épp átellenben, egy romház kövein megjelent egy cédula: Hozott szalonnával egérintést vállal doktor Varsányiné.” Most összevissza lapozok a könyvben, nem tehetek mást, csak ugrálok évszámok és reklám-csoportok között, mert minden érdekel. A kuriózumokat időfolyamatában nem mindig tudom követni.

Históriánk alulnézete. Ami olykor mulatságos, máskor kérdőjeles, mert nem teljesen értem. Itt van például ez a hirdetés 1941-ből: „Schnittfrézerert felvesz Corso cipőgyár.” Mi lehet ez a fura német szakma? Jót röhögtem viszont az 1952-ből származó bakin: „Jobb lábás barna férfi száras bakancsot elvesztettem Keleti pályaudvartól Kóbánya alsóig, a megtalálónak 100 forintot adok, Ceglédbercel, Sztálin u...” Akkor egyik lábán nem volt cipő hazáig? Jól berúghatott a restiben, míg várta a vonatját... Ennek párja 1921-ből: „Folyó hó 17-én a Nagykörút, Rákóczi út útvonalon elveszett egy fekete nadrág. A becsületes megtaláló 2000 korona (!) jutalmat kap. Hunyadi tér.” Sürgős lehet a dolog, ha ekkora jutalmat ígér a szerencsétlen: meztelen seggel csak nem mehet haza, meg hát akkor még volt erkölcsrendészet...

És persze a házasság. Főleg nőket keresnek, de van olyan is, aki a lányát ajánlja (1941-ben) amerikai állampolgárnak... Aztán egy nagyon is érthető nyelvi furcsaság: „Leépített részvénytársasági igazgató benősülne nem árja családba 10-15 ezer pengővel. Lehetőleg Pest környékén.” Itt minden szóra érdemes figyelni. Kőgazdag ember lehetett (milyen rt. igazgatója volt?, nyilván a zsidótörvények miatt kirúgták... 1942-ben vagyunk). De azért bátor fazon lehetett,

bár vigyázott a kifejezésekre, „nem árja családot” keres... az eufemizmus ekkor már erősen indokolt. És nem Pesten – felteszem, ott lakott, csak a város már egyre félelmetesebb volt számára. Történelmi forgács a hirdetés minden szava. Alatta, ugyanezen évből, egy másik furcsaság: „Magas, molett, nem árja úrhölgy ismeretségét keresem 50 éves korig.” A magas és molett kicsit komikusnak tűnik, ha nem állna mögötte a szomorú valóság. Ugyanígy: „Komoly, intelligens úriember egyedülálló, nőtlen tisztviselő (katolikus, zsidónak számító), ki havonta 3-4 napig Pesten...”. Bátor hirdető, de miért fontos közölnie, hogy havonta három-négy napig Pesten időzik? Rejtély. Egyáltalán: aki újságban keres feleséget (férjet) paraméterek megadásával, az számomra felfoghatatlan. Ma az ilyen már a vakrandi helyettesíti, tehát érthető, de mit vár a reklámozó? (Na jó, legtöbbször könnyű kalandot, egy nagy kefélest, csak a lapok annak idején ilyen obszcén sorokat nem közöltek.)

Aztán feltűnik egy optimista, már jóval bent a vészorkorszakban: „Gettó területén lévő családi házam parkírozott udvarral elcserélném Simonyi úti villatulajdonnal, esetleg ráfizetéssel... (A Simonyi út a Wekerletelep mellett húzódik...)” De miért pont ott, és miért „villatulajdon”? Egyébként dűl a háború: „Ma a lakóházak és egyéb épületek elsötétítése 20 órakor kezdődik és hajnali 4 óráig tart.” De hagyom is e borzalmas korszak szemantikai sorstörédekeit. Van itt mindenféle más, ami felvidít.

„Légóvíztartályt jótállással házhoz szállítok, Hívható 2-6-ig.” Nos, voltam már életemben több óvóhelyen is, de hogy külön víztartály is lett volna, arra nem emlékszem. Megyek

békésebb időkre, 1906-ban járunk, itt aztán van stilsztika! „Aranyboltos, aranyos, szép asszony, kinek e lapot csütörtök este ablakon át (!) mutattam, adjon alkalmat rajongó tanárnak diszkrét bemutatkozásra; szombat és vasárnap délután 4-től a dunaparti Bristolban.” Aztán alatta maga a pokol: „Szép egészséges szőke leányomat örökbe adnám úri családnak. Levelet »kétéves« jelige alatt a kiadóhivatal továbbit.” Hogy gondolja, naccsád, csak úgy emberkereskedőnek állt, vagy a nyomor tette ezt? És aki elfogadja? Lehet, hogy jól jár a kisgyerek, de az is lehet, hogy... nem folytatom (a #metoo miatt blokkol a klaviatúrám...).

Ahol most kinyitom a könyvet, ott háború van (1914, épphogy elkezdődött). „Gyász-zászlókat 3 korona árban kölcsön ad Linhart Vilmos, Futó utca” stb. A kis ravasz, megtalálta a piac szegletét: nem eladja – pár hét után kidobják –, csak kölcsönadja a többször használatos lobogót. Más: csatatéren erős férfiakra van szükség: „Gyenge férfiak kérjenek gyengeségük azonnali megszüntetését tárgyaló ismertetőt 40 filléres postabélyeg csatolása mellett. Nem belsőleg beveendő gyógyszer.” Nem kell lenyelni..., hát akkor milyen mechanikával dolgozik ez a csodaszer, csak nem valami hímtagállító szerkezet? Ez utóbbi csak akadály a fronton. Meg a nyomor, ezúttal 1923-ból: „Harisnyatalpalást (?) vállal, három pár rosszból két pár jót Schaffer J, Szerecsen-utca.” Micsoda nyomorról tudósít ez a pár sor. Egyébként mára Kína ledózerolta ezt a „jól futó” üzletágat... Habár a stoppolás, a szemfelszedés még a hatvanas évek végén is működött (hasolóképpen a golyóstoll-, ill. öngyújtótöltő kócerájokhoz, mondjuk

azok nem hirdettek, mert keresett cikkekkel foglalkoztak). Azon viszont csodálkozom, hogy ifjúkorom híres reklámmondata („szélhámosságok kíméljenek”) nem bukkan fel e sok műfajú gyűjtésben. (Szerkesztés? Vagy elkopott a szlogen? Netán a reklámozó hölgyek úgy vélték, hogy a szélhámosságok egy ilyen kitétel olvastán menekültek szerte a világba...)

Elszórtan, de tele van szomorú pár sorossal is ez a gyűjtemény. Főleg az első világháború alatt és után. „Keresem 2. utász-ezred, 3. szd-ban szolgáló H. J. férjem, akit utoljára hadifogolyként láttak...”. Aztán a II. világháború idején, 1944-ben, fordítva: „T. J. tart. rep. szkv. 102/2 rep. szd. Pápa, keresi szüleit.” Egy rémesebb 1945-ből: „W. K.-t december 29-én éjjel a nyilasok kivitték a Dunaparra. Azóta semmi nyoma. Mentők, kórházak, magánszemélyek értesítését kérjük. Dembinszky utca... jan. 3.” Ez utóbbi hirdető el se tudta képzelni a szörnyűséget, ami a Duna-parton történhetett. A pokol bugyrai.

Halhatatlan műfaj, a felszabadulás után is él. Íme egy talány: „Közös autóval (!) rendelkező, feltűnően csinosnak mondott, két (!) barna leány – keresi szőke fiatalemberek ismeretségét házasság céljából. Nap-sugár jeligére...” 1959-ben vagyunk, honnan van autójuk? Hogy képzelik ezek a csajok, kié lesz a kocsis, ha befut, mondjuk egy, ne adj’ isten, két kérő? Persze van megoldás: kedden, csütörtökön, szombaton az egyik pár, hétfőn, szerdán és pénteken a másik furikázik. De van itt kezdő vagy kétbalkezes is: „Televízió antenna Bécsre, tízelemes, Bp-re négyelemes, eladó, Sándor, 1960 jan.” Ez a valami, amit kínál, egy bécsi adást fogni képes kutyü? Magyar tévé

ilyen-olyan zökkenőkkel már volt... de külföldi adást venni? Az olyan lehetett, mint a háború alatt Londont fogni... Palimadár is beszél 1959-ből, akkor, amikor még sokan disszidálnak: „Külföldről hazatért, több nyelven beszélő, széles körű ismeretekkel rendelkező tisztviselő állást keres.” (Hogy le ne kesse a következő statáriumos kémpert...) Az ember 1963-ban is öröme vágyik: „Tartós örömet (!) szerez: ajándékozzon egy szép NDK kefekészletet az illatszerboltból!” Na ja, sokáig lehet vele boldogan kefélni, Ulbrichték ebben szakértők voltak. (*By the way*: a keletnémet csajok igen kapósak voltak a Balaton partján...)

Itt is beleütközöl furcsaságokba, melyek árulkodnak a korról. Nézzük, hogyan lehet lakást szerezni. „Eltartási szerződést kötne vagy életjáradékot fizetne orvosházaspár háromszobás vagy nagyobb lakásért. Bizalom jelisére (1979).” Egy rendelőhöz minimum három szoba kell (egy váró és egy, ahol a doktor úr dolgozik, meg ahol ők ketten élnek. Eszerint legalább négyszobás kérést keresnek, ami – a sok leválasztás miatt – ritkaság. Panelbe nem megy egy jó nevű doktor... Megjegyzem, Berlinben Honecker alatt 5-6 szobás panelek is épültek, mi meg csak irigykedhattunk.

A sorozat a század végéig fut. Íme 1988-ból egy becses relikvia: „Commodore-64-hez gyorsított modulok eladók.” Hát, aki már akkor túladdott e pionír csodagépen, az bizony a digitális kor bennszülöttje lehetett. Magyarul: későbbi IT-karrier biztosítva volt. És még egy ritkaság: „Eszperantóoktatást vállalok, levelező módszerrel. Pf. 87.” Tudja még ma valaki, mire jó az eszperantó? És miért csak levelező módszerrel oktat

az elszánt tudor? Gyerekkoromban titkos (baloldali) mozgalmi szekta is volt e nyelv elsajátítása, kongresszusok is voltak külföldön, számomra e nyelv rejtjelezett tudásként jelent meg, majd hosszú időre említés se esett róla. Aztán egy pár sor, amihez guglizni kell: „Hummel figurát, gránátköves ékszer keresek (1994).” Kisült, a Hummel egy 1900-tól terjedő, mini porcelánalakokat megjelenítő híres szobrocskák gyűjtőneve, ma már csak gyűjtők ismerik. Nem azonos a nyárspolgári nippekkel, legfeljebb a kerti törpések szalonját díszítette, hacsak a gyerek össze nem törte... De a Hummel nem is olcsó: van, amelyik kétszázezer forintot megér. Sajnos a kultúra leépülése is benne van a levegőben (1995): „Rövid barna zongora jó állapotban, ingyen (!) elvihető.” Hát, kell a hely, nő a család, a panel meg kicsi. Ha ezt a huszonéves hirdetést ma olvassa a tehető családfő, lecsap rá. De rég elkel, voltak itt már korábban is pénzhullató évek. Lehet persze, hogy csak a hiszti beszélt az imént belőlem, nincs itt (az apróhirdetések dzsungelében) veszte a kultúra: „Szinkronszínész, könyvszerkesztő, műfordító tanfolyamok 222-333.” Hogyan tud az okító egyszerre színészt és szerkesztőt, no meg fordítást tanítani? Fogalmam sincs, de biztos bejött neki. A könyv egyébként 1999-cel véget ér.

Hát, érdekes kalandba vág, aki belekukkant. A kiadó is bátor volt. Szinte a szemétkosarat rámolta ki, hogy egy izgalmas könyvet dobjon piacra.

Minden megoldás érdekel. A XX. század Magyarország apróhirdetések tükrében. Válogatta: **Vince Mátyás; Závada Pál** előszavával. Budapest, 2020, Kossuth Kiadó. 208 oldal, 4990 forint.